

Spatřit Boží slávu

Ex 33,12-23 . 34,5-10

Všechno se zdálo být skvělé! Lidu Izraele, který po dlouhá léta ohýbal záda před egyptskými poháněči, konečně přišla pomoc a vysvobození - pod vedením Mojžíše. Je na cestě do zaslíbené země. Pak se to ale nějak celé zvrtilo. Nestálost lidu, která už dříve vystrkovala růžky, se projevuje ve zvláště masivní podobě. Mojžíš jednoho dne odchází na vrchol hory, aby zde pobýval v Boží blízkosti. Je tam den, dva, týden, nakonec celých 40 dní (24,18). Lid znervózněl, jeho důvěra se vytrácela. Začínají naléhat na Mojžíšova bratra Árona: „*Vstaň a udělej nám boha, který by šel před námi. Vždyť nevíme, co se stalo s Mojžíšem, s tím člověkem, který nás vyvedl z egyptské země*“ (32,1). Vytváří si sochu zlatého telete, které se klaní, obětují ji a konají kolem ní bujný večírek. Důvěru v živého Boha nahrazuje důvěra v němou modlu. Lid přestal důvěřovat svému Bohu a začal důvěřovat výtvaru svých rukou. Pod horou Sinaj tak dochází k veliké tragédii. Lid Izraele porušil smlouvu, kterou s Hospodinem uzavřel, a to hned při první příležitosti, která se naskytla, a to obzvláště hrubým způsobem.

Mojžíš přímlovce

Co bude dál? Hospodinova první reakce je, že s lidem Izraele skoncuje. Z Mojžíše pak učiní nový lid (32,10). Takový je Boží výnos. Na scénu ovšem znovu vstupuje Mojžíš. Nyní jako prostředník mezi lidem a Bohem. Odvažuje se vstoupit do diskuse s Hospodinem a přimlouvá se za Izrael. Je to zvláštní příběh. Bůh chce dát průchod svému spravedlivému hněvu, ale je zároveň ochoten o tom mluvit a dokonce i dát se přesvědčit, aby jednal jinak. Není to v Bibli poprvé, kdy člověk přesvědčí Hospodina, aby změnil své záměry. Vzpomeňme na Abrahama, kterému Bůh sděluje, že hodlá zničit Sodomu. A Abraham se modlí a skoro až smlouvá: a co když se tam najde padesát spravedlivých, i tak město zničíš? A pak snižuje ten počet - a co když jich tam bude jen deset? I tak je Bůh ochoten město zachovat. Podobně se i zde přimlouvá Mojžíš za Izrael. Ptáme se, co je to za Boha, který se dá přemluvit člověkem? Nesnižuje to Boží velikost? Vždyť Abraham s ním smlouvá o Sodomu jako na trhu. A Mojžíš se opovažuje poukázat, že Boží rozhodnutí skoncovat s Izraelem vlastně není moudré - Vždyť by se nám Egyptané vysmáli! Ten jejich Bůh je vyvedl z Egypta jenom proto, aby je mohl povraždit v horách (32,12). A Bůh nejen že se na tyto orodovníky nerozhněvá - cože si to dovolují. On je ochoten jim naslouchat. On je ochoten s nimi jednat. A co víc - on je dokonce ochoten na ně dát: „*A Hospodin se dal pohnout k lítosti nad zem, o němž mluvil, že je dopustí na svůj lid*“ (32,14) Nesnižuje to Boží velikost a svrchovanost? Naopak. Boží velikost se tím spíše ještě zvětšuje než zmenšuje. V těchto příbězích totiž nevidíme příkré božstvo, se kterým nic nepohne. Vidíme zde Boha, který má plné právo vykonat svou vůli, i své spravedlivé soudy, a přece je to Bůh, který naslouchá lidskému červíčkovi. Který má snad i zvláštní zalíbení, když s ním ten obyčejný červíček v odvaze víry vstoupí do disputace a rozmlouvá a smlouvá s ním o životě. Mojžíšův zápas za Izrael pokračuje dál. Bůh se slitoval a svůj lid nezavrhl. Chce ho vést dál. Ovšem odstup trvá. Kvůli hříchu nemůže Bůh přebývat uprostřed svého lidu. Ne že by nechtěl, ale spíše z ohledu na svůj lid: „*Půjdete do země oplývající mlékem a medem. Já však nepůjdu uprostřed vás, abych vás cestou nevyhubil, neboť jste lid tvrdošijný ... Kdybych šel jediný okamžik uprostřed vás, musel bych vás vyhladit*“ (33,3.5). To není Boží nesmiřitelnost. Je to naopak Boží ohled. V Boží svaté blízkosti neobstojí hřích. Aby mohl Bůh vést svůj lid dál, musí tak činit z odstupu, právě proto, aby lid nezahynul. Z tohoto důvodu staví Mojžíš stan, kde se má setkávat s Hospodinem, venku, za táborem. Mimo dosah lidu (33,10). A tady nastupuje další zápas Mojžíše za lid. Pane Bože, ty nás chceš navzdory všemu vést dál. Díky za to. Ale je tu další otázka. Jak nás chceš vést? „*Kdyby s námi neměla být tvá přítomnost, pak nás odtud nevyváděj!*“ (33,15). Mojžíš vyprosil u Boha milost a slitování. Lid bude ušetřen a Bůh jej povede dál. Ale chce zůstat „opodál, v odstupu“. A tady se Mojžíš opovažuje v odvaze víry jít ještě dál: Ale to ne, Pane Bože. Jestli bys nebyl *uprostřed* nás, pak nás odtud nevyváděj. Mojžíš vyprošuje plnou Boží milost a plnou obnovu vztahu s Hospodinem. Cítí, že by to mohlo uvíznout „na půli cesty“ mezi soudem a milostí. Ne, Bože, smiluj se nad námi. Daruj nám plné odpuštění, plnou milost. Skloň se k nám cele. Buď *uprostřed* nás. A Bůh odpovídá: „*Já sám půjdu s vámi a dám vám odpočinutí ... Učiním i tuto věc, o které mluvíš, protože jsi u mne našel milost a já tě znám jménem*“ (33,17).

Dej se mi poznat - v tom jediném je naděje, příslib.

Zde by mohl příběh skončit. Po tragédii se zlatým teletem a hrozbě Božího hněvu dochází k usmíření a k zjevení nové Boží milosti a odpuštění. Bůh se navrácí doprostřed svého lidu. Ale Mojžíš ještě není úplně spokojen. Ještě jednu věc má. Říká Hospodinu: „*Dovol mi spatřit tvou slávu*“ (33,18). Není to už vrchol? Málo na tom, že Bůh upustil od svého hněvu? Málo na tom, že se dokonce navrácí doprostřed svého lidu? Nestačí to už? Co chce Mojžíš víc? Boží milosrdenství se tu přece vyjevilo víc než bohatě. A Mojžíš nad to vše žádá proniknout za clonu tajemství, kterým je Bůh. Chce vidět Boží slávu. Chce proniknout za oponu a spatřit Boha. Pokud už nám nepřijde nehorázné, že si dovolil umlouvat Hospodina ohledně Izraele, není toto už vyslovená drzost? Chtít proniknout tajemství, chtít nahlédnout do nenahlédnutelného? Nechce nenasytně víc a víc? Nechce se nakonec zmocnit samého Boha? Zde je třeba nahlédnout do Mojžíšových motivů. On se nechce zmocnit tajemství jímž je Bůh. K jeho žádosti ho vede jeho vášeň víry, jeho velká touha po Bohu, po Boží blízkosti. Ví, že pokud mu Bůh odhalí něco ze své slávy, bude to znamenat jediné - Bůh Mojžíše a v něm zástupně i celý Izrael cele a bezvýhradně přijímá

do své blízkosti. O Boží blízkost mu jde. Nechce vyprázdnit či zbanalizovat Boží tajemství tím, že do něj nahlédne. On chce být zahrnut do Božího tajemství, které jej i nadále bude převyšovat a přesahovat. Když to zjednodušíme, Mojžíš touží být co nejbližší Bohu, protože ví, že jen v Boží těsné blízkosti je naděje pro něj i pro Izrael. Chce ten Boží distanc zmenšit na nejmenší možnou úroveň. Touží, po tom, aby se Bůh nově přiblížil k němu i Izraeli. Nic jiného není nadějí Izraele. A Bůh znovu vyslyší. Jaká velikost Boží! Ovšem tady má i Mojžíšova žádost svou mez: „Nemůžeš spatřit mou tvář, neboť člověk mě nesmí spatřit, má-li zůstat naživu. Hle, u mne je místo; postav se na skálu. Až tudy půjde moje sláva, postavím tě do skalní rozsedliny a zakryji tě svou dlaní, dokud nepřejdu. Až dlaně odtáhnu, spatříš mě zezadu, ale mou tvář nespatri nikdo“ (33,20-23). Bůh je ochoten dát zahlédnout svou slávu. Ale i Mojžíš musí vědět, že to má své hranice. Bůh nadále zůstane Bohem neuchopitelným lidskými schopnostmi. Bůh se sklání k Izraeli a k Mojžíšovi, dokonce vyslyší i tu velmi odvážnou prosbu zahlédnout Boží slávu, ale jen „zezadu“. Ani Mojžíš, ani nikdo jiný z lidí nemůže spatřit plnou tvář Boží, protože by to jednoduše nevydržel. Znamenalo by to jeho jistou zkázu. Člověk tak jak je, nemůže pohledět Bohu do tváře, aby nezahynul. Proč? Protože je to jen člověk, navíc člověk padlý a hříšný. I tak ale je Mojžíšovo zahlédnutí Božích „zad“ mimořádným příběhem, který v Bibli nemá mnoho obdob. Na druhý den k ránu vystupuje Mojžíš opět na horu Sinaj. Co se v něm odehrávalo? Jak se asi cítí člověk, který ví, že za chvíli spatří Boží slávu? Mojžíš se postavil na místo a vzýval Hospodinovo jméno. A pak se to stalo. Kolem Mojžíše přešel Hospodin. Těžko říci, co při tom Mojžíš viděl. Bible to nepopisuje, protože se to ani popsat nedá. Důležité ale je, co bylo slyšet. Tady není úplně zřejmé, zda to byl hlas Mojžíše nebo Hospodina samého. Heb. text dovoluje obě možnosti. Před tím Bůh Mojžíšovi slíbil, že až půjde kolem něho, vysloví své jméno Hospodin. Proto se zdá, že slova, která tam zazněla, zvolal sám Hospodin. A co že to zvolal. Vlastně se představil: „Hospodin, Hospodin! Bůh plný slitování a milostivý, shovívavý, nejvyšší milosrdný a věrný, který osvědčuje milosrdenství tisícům pokolení, který odpouští vinu, přestoupení a hříchy; avšak viníka nenechává bez trestu, stíhá vinu otců na synech i na vnucích do třetího a čtvrtého pokolení“ (34,6-7). Mojžíš klesá tvář k zemi. Co se tedy odehrálo? Bůh se zjevuje: poodhalením své slávy (kterou my nevidíme), a také svým slovem, jímž představuje sám sebe (to už slyšet smíme). Bůh zjevil znovu Mojžíšovi své jméno a zjevil mu kým tento Hospodin je. Takto chce být Bůh znám. Jako Bůh který je plný milosrdenství, odpuštění a věrnosti vůči člověku. Ovšem Bůh chce být také znám jako Bůh svatý, před kterým neobstojí hříchy, pokud není v pokání vyznán. Takto tedy bylo dáno Mojžíšovi nahlédnout za oponu Boží nepřístupnosti. Bůh mu zjevuje své jméno, ve kterém je plnost slitování a milosrdenství a ochoty odpustit hříchy. Mojžíš již definitivně cítí, že Boží milost je s ním a tak znovu prosí: „Jestliže jsem, Panovníku, našel u tebe milost, putuj prosím, Panovníku, uprostřed nás“ (34,9). Tak se i stane. Mojžíšův zápas o Boží blízkost nebyl zbytečný. Nejen že vyprosil Boží odpuštění, ale díky své vytrvalosti dosáhl nového zjevení Boží povahy a Božích úmyslů.

Zjevení Boží slávy ve tváři Kristově

Nový zákon potvrzuje, že člověk tak jak je nemůže spatřit Boží tvář. Ap. Pavel píše: „On jediný je nesmrtelný a přebývá v nepřístupném světle; jeho nikdo z lidí neviděl a nemůže uvidět“ (1Tm 6,16). Bible říká, že člověk je kvůli svému hříchu „daleko od Boží slávy“ (Ř 3,23). Příběh o Mojžíšovi, který jsme četli to vyjádřil velmi výstižně. I když mu Bůh dává nahlédnout do své slávy, přece je to jen záblesk, je to jen nahlédnutí. Ano Bůh zůstane vždycky větší, vždy nás bude přesahovat, vždy bude tajemstvím, které nikdy plně nepronikneme, protože to by Bůh pak přestal být Bohem. Ale přece se stalo něco zvláštního. Bůh se nám lidem zjevil a zjevuje v takové podobě, o které se nesnilo ani Mojžíšovi. Ptáme se jak a kde? V Ježíši Kristu. Čteme o tom např. u ap. Pavla: „Bůh, který řekl 'ze tmy ať zazáří světlo', osvítil naše srdce, aby nám dal poznat světlo své slávy ve tváři Kristově“ (2K 4,6). Mojžíš chtěl vidět Boží slávu, ale zahlédl z ní jen „záda“. Díky Ježíši se situace mění. Boží sláva se zjevila ve tváři Kristově. „Kdo vidí mne, vidí Otce“ (J 14,8), říká Ježíš sám. Všechny ty sz „theofanie“, neboli zjevení Boha, docházejí svého naplnění v Ježíšově osobě a příběhu. V něm se Bůh zjevuje lidem novým způsobem - totiž jako člověk - tváří v tvář. Stává se tak Bohem vpravdě blízkým. Mojžíš tolik stál o to, aby Bůh přebýval uprostřed svého lidu. Možná ještě netušil, jak se tato jeho touha jednou naplní. Mojžíš také zápasil a bojoval za záchranu Izraele z jeho hříchu. Také zde přichází v Kristu nová plnost. Zatímco dříve Bůh odpouštěl tak, že přikrýval vinu a hříchy, Ježíš vzal naše hříchy na sebe. Na svém těle vynesl na kříž náš hřích a zaplatil za něj svým životem. Takto byla zjevena Boží milost vůči člověku v nové plnosti. Mojžíš viděl svou naději takto: „Jestliže jsem tedy nyní u tebe našel milost, dej mi poznat svou cestu, abych poznal tebe a našel u tebe milost“ (33,13). Poznat Boha a jeho milost - to je Mojžíšova naděje. S čím vším v životě spojujeme své naděje? Se vším možným i nemožným. Smutné by bylo, kdyby našim nadějím vládla všelijaká zlatá telata, našich dovedností, chytrostí a mazaností, při kterých bychom si mysleli, že jsme vyžráli na život i na Pána Boha. Jak krátkodeché takové naděje jsou vypovídá i náš dnešní příběh. Mojžíš byl ovšem jiného ducha. Zažil Boží blízkost a toužil ji poznávat víc. To byla jeho naděje - poznání Boha a jeho blízkosti. Kéž můžeme ve všech situacích svého života rozumět a prožívat, že Bůh je velmi blízko, že přišel v Ježíši Kristu jako člověk a že v Duchu svatém chce vstoupit i do našeho srdce. Boží blízkost se nikdy nevyčerpá, bude stále nová se stále novou nadějí a silou pro život. V létě se chystáme většinou chystáme na různé cesty. Chceme objevovat nové kraje, mít nové zkušenosti. Přeji nám, abychom na svých cestách (nejen prázdninových) mohli nově a nově poznávat Boží lásku a milost zjevenou v Ježíši Kristu.